

การแปลเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัยข้ามวัฒนธรรม: เทคนิคและประเด็นที่ต้องพิจารณา

นันทกา สวัสดิพานิช Ph.D.*

สุจิตรา เทียนสวัสดิ์ D.S.N.**

บทคัดย่อ: การแปลเครื่องมือวิจัยเพื่อใช้ในการวิจัยข้ามวัฒนธรรมมีเป้าหมายเพื่อให้ได้เครื่องมือวิจัยฉบับแปลที่มีความเหมือนหรือเทียบเท่ากันเชิงวัฒนธรรม ปัจจุบันมีเครื่องมือวิจัยที่พัฒนาขึ้นในต่างประเทศหลายฉบับที่ผ่านการแปลและถูกนำมาใช้ในการวิจัยทางการแพทย์ของไทยซึ่งมีความแตกต่างทางด้านภาษาและวัฒนธรรม แต่ไม่มีการนำเสนอปัญหาที่พบจากการแปลหรือประเด็นที่ต้องพิจารณาในการแปลเครื่องมือวิจัยภาษาต่างประเทศมาเป็นภาษาไทย นอกจากนี้ผู้แปลเครื่องมือวิจัยทางการแพทย์ยังใช้เทคนิคการแปลที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามการแปลแบบแปลย้อนกลับเป็นเทคนิคที่ได้รับความนิยมมากที่สุดเนื่องจากมีการตรวจสอบคุณภาพของการแปล ดังนั้นบทความนี้จึงนำเสนอขั้นตอนของการแปลย้อนกลับ กรณีในการพิจารณาความเหมือนหรือเทียบเท่ากันเชิงวัฒนธรรม การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยที่แปลมาจากต้นฉบับภาษาอื่น รวมทั้งข้อเสนอแนะในการแปลเครื่องมือวิจัยเพื่อให้ได้เครื่องมือฉบับแปลที่คงไว้ซึ่งความหมายของเครื่องมือต้นฉบับและสอดคล้องเหมาะสมที่จะนำมาศึกษาในวัฒนธรรมไทย

วารสารสภาการพยาบาล 2554; 26(1) 19-28

คำสำคัญ: การแปลเครื่องมือวิจัย การวิจัยข้ามวัฒนธรรม คุณภาพของเครื่องมือ

*อาจารย์ วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย

**รองศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทนำ

เครื่องมือวิจัยที่พัฒนาขึ้นในต่างประเทศมักได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือที่ดีหรือเป็นเครื่องมือมาตรฐาน นักวิจัยไทยจึงนิยมนำเครื่องมือเหล่านั้นมาแปลเพื่อใช้ในงานวิจัยของตนเอง ประกอบกับการขาดแคลนเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นตามบริบทของไทย เนื่องจากการพัฒนาเครื่องมือวิจัยชุดหนึ่งๆ นั้นมีกระบวนการที่ยุ่งยากและใช้เวลานาน อีกทั้งนักวิจัยไทยส่วนหนึ่งสำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศทางซีกโลกตะวันตกซึ่งใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลัก จึงมีการนำเครื่องมือวิจัยที่เป็นภาษาอังกฤษมาแปลเป็นภาษาไทยและใช้ในงานวิจัยของตนเอง ซึ่งการแปลเครื่องมือที่ผ่านกระบวนการพัฒนามาอย่างดีนั้น เป็นสิ่งที่ดีเพราะเชื่อได้ว่าเครื่องมือจะมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับได้ อย่างไรก็ตาม หากนักวิจัยไม่ได้ใช้เทคนิคการแปลที่เหมาะสมและไม่ได้ให้ความสำคัญกับความแตกต่างทางด้านภาษาและวัฒนธรรม อาจทำให้เครื่องมือชุดที่แปลมีคุณภาพไม่เท่าเทียมกับเครื่องมือวิจัยชุดต้นฉบับ และหากมีการนำเครื่องมือที่แปลและมีคุณภาพไม่ดีพอมานำไปใช้ในงานวิจัย อาจส่งผลต่อผลการวิจัยและไม่สามารถอ้างอิงผลการวิจัยนั้นไปสู่ประชากรกลุ่มเป้าหมายได้

โดยทั่วไปคุณภาพที่สำคัญของเครื่องมือมี 2 ประการ คือ ความตรง (validity) และความเที่ยง (reliability) ความตรง หมายถึง คุณลักษณะของเครื่องมือวิจัยที่แสดงว่าสามารถวัดคุณสมบัติของตัวแปรหรือสิ่งที่ต้องการวัดได้ดีเพียงใด ความเที่ยง หมายถึง คุณลักษณะของเครื่องมือที่แสดงว่ามีความสามารถในการวัดคงที่แน่นอน กล่าวคือ ไม่ว่าจะใช้เครื่องมือชุดนั้นวัดกี่ครั้งก็ตามในคนๆ เดียวกันจะได้ผลคงที่เสมอ นักวิจัยส่วนใหญ่อาจเข้าใจว่าเครื่องมือวิจัย

ที่แปลจากเครื่องมือมาตรฐานและผ่านขั้นตอนการแปลอย่างละเอียดแล้วจะมีความตรงและความเที่ยงเช่นเดียวกับเครื่องมือชุดต้นฉบับ ในความเป็นจริงการแปลเครื่องมือวิจัยจากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่งทำให้โครงสร้างภายในของเครื่องมือเปลี่ยนแปลง¹ เครื่องมือที่แปลมาอาจไม่มีความตรงและความเที่ยงเช่นเดียวกับเครื่องมือชุดต้นฉบับ แม้ว่าเครื่องมือนั้นจะผ่านการแปลอย่างถูกต้องโดยผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ได้เครื่องมือที่มีความเหมือนกันหรือเทียบเท่ากันในด้านภาษา (linguistic equivalence) แต่อาจไม่เหมาะสมที่จะใช้กับกลุ่มประชากรที่มีความเฉพาะของวัฒนธรรมในการศึกษา ดังนั้นในการแปลเครื่องมือวิจัย นักวิจัยควรคำนึงถึงการตรวจสอบคุณภาพของการแปลและเครื่องมือฉบับที่แปลทั้งนี้เพื่อความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยที่ค้นพบ² นอกจากนี้ควรพิจารณาความเหมือนกันหรือเทียบเท่ากันเชิงวัฒนธรรมด้วย (cultural equivalence) บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเทคนิคการแปลเครื่องมือวิจัยและประเด็นที่ต้องพิจารณาในการแปลเครื่องมือเพื่อใช้ในงานวิจัยข้ามวัฒนธรรม อันจะเป็นประโยชน์สำหรับนักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในเทคนิคการแปลเครื่องมือวิจัยที่ถูกต้องเพื่อให้สามารถแปลเครื่องมือได้อย่างมีคุณภาพสามารถนำมาใช้ในงานวิจัยและนำมาซึ่งผลการวิจัยที่น่าเชื่อถือต่อไป

เทคนิคการแปลเครื่องมือวิจัย

การแปลเครื่องมือวิจัยจากภาษาต่างประเทศมาเป็นภาษาไทยไม่ใช้การแปลแบบคำต่อคำ การแปลโดยง่ายๆ เช่นนี้คงไม่ได้ความหมายและไม่มีคุณภาพพอที่จะทำให้เกิดการยอมรับความแตกต่างทางด้านภาษาและวัฒนธรรม³ เป้าหมายของการแปลเครื่องมือวิจัย

เพื่อใช้ในงานวิจัยข้ามวัฒนธรรม คือ ให้ได้เครื่องมือวิจัยฉบับแปลที่มีความหมายเหมือนกันหรือเทียบเท่ากันเชิงวัฒนธรรม (cultural equivalence) กับเครื่องมือวิจัยชุดต้นฉบับ เนื่องจากเครื่องมือวิจัยชุดที่แปลไม่ได้สร้างจากมโนทัศน์หรือแนวคิดทฤษฎีโดยตรง แต่อ้างอิงจากเครื่องมือวิจัยต้นฉบับที่ผ่านการตรวจสอบความตรงและความเที่ยงมาแล้ว ฉะนั้นการแปลเครื่องมือวิจัยจึงเป็นขั้นตอนหนึ่งที่นักวิจัยควรให้ความสำคัญและเครื่องมือวิจัยที่แปลควรผ่านขั้นตอนหรือเทคนิคการแปลที่มีความน่าเชื่อถือ จากรายงานการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับวิธีการแปลเครื่องมือวิจัยของงานวิจัยทางการแพทย์พบว่ามีหลากหลายวิธี คือ 1) การแปลไปข้างหน้าอย่างเดียว (forward-only translation) 2) การแปลไปข้างหน้าพร้อมกับการทดสอบ (forward-only translation with testing) 3) การแปลย้อนกลับ (back-translation) 4) การแปลย้อนกลับและทดสอบกับผู้ใช้อีกภาษาเดียว (back-translation with monolingual test) 5) การแปลย้อนกลับและทดสอบกับผู้ใช้อีกสองภาษา (back-translation with bilingual test) 6) การแปลย้อนกลับและทดสอบกับผู้ใช้อีกทั้งภาษาเดียวและสองภาษา (back-translation with both monolingual and bilingual test)⁴

การแปลโดยแปลไปข้างหน้าอย่างเดียวถือเป็นวิธีการแปลที่ง่าย ประหยัดเวลา และใช้ผู้แปลจำนวนน้อย แต่ขาดการทดสอบคุณภาพการแปลซึ่งทำให้มีผลต่อคุณภาพของเครื่องมือที่แปล นอกจากนี้คุณภาพของการแปลขึ้นอยู่กับความรู้ ทักษะและประสบการณ์ของผู้แปลด้วย อย่างไรก็ตาม การแปลโดยแปลย้อนกลับเป็นวิธีการแปลที่มีการตรวจสอบคุณภาพของการแปล โดยเฉพาะเทคนิคการแปลย้อนกลับของ บริสลิน⁵ ได้รับการอ้างอิงและนำมาใช้อย่างแพร่หลายในงานวิจัยทางการแพทย์ แต่ก็อาจมี

ข้อบกพร่องเกิดขึ้นได้ หากผู้แปลย้อนกลับมีความเชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์สามารถแปลกลับเครื่องมือวิจัยเป็นภาษาต้นฉบับได้ดีใกล้เคียงกับเครื่องมือวิจัยชุดต้นฉบับ แม้ว่าเครื่องมือวิจัยฉบับแปลเป็นภาษาเป้าหมายนั้นมีคุณภาพการแปลที่ไม่ดีทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้แปลย้อนกลับคุ้นเคยกับภาษาที่ผู้แปลคนแรกใช้ หรือผู้แปลคนแรกคงไว้ซึ่งรูปแบบไวยากรณ์ของภาษาเดิม ทำให้ผู้แปลคนที่สองแปลกลับไปเป็นภาษาต้นฉบับได้ง่าย¹ ฉะนั้นเพื่อให้การแปลเครื่องมือวิจัยเพื่อใช้ในงานวิจัยข้ามวัฒนธรรมมีคุณภาพและมีความชัดเจนในการปฏิบัติ บทความนี้จึงขอแนะนำขั้นตอนของการแปลย้อนกลับ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การแปลเครื่องมือวิจัยชุดต้นฉบับ (Forward translation) จากภาษาดั้งเดิม (source language) เป็นภาษาเป้าหมาย (target language) ภายหลังได้รับอนุญาตจากเจ้าของเครื่องมือวิจัยต้นฉบับแล้ว ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยอาจแปลเองหากมีความรู้ ความเข้าใจในทั้งสองภาษาเป็นอย่างดี หรืออาจใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาแปลก็ได้ ในการแปลควรใช้การแปลแบบสมมาตร (symmetrical translation approach) คือ การแปลที่ยึดความเท่าเทียมกันระหว่างสองภาษา คือ ภาษาของเครื่องมือวิจัยชุดต้นฉบับและภาษาที่เป็นเป้าหมาย การแปลต้องคำนึงถึงความหมายที่ถูกต้องและเป็นภาษาที่ใช้กันทั่วไปหรือใช้ในชีวิตประจำวันของประชากรที่ใช้ภาษานั้นๆ นอกจากนี้ข้อความในเครื่องมือวิจัยชุดที่แปลจะต้องเหมาะสมสอดคล้องกับวัฒนธรรมนั้นด้วย หากข้อความในเครื่องมือวิจัยมีความจำเพาะสำหรับวัฒนธรรมแรกแต่ไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมที่สอง จะต้องปรับข้อความใหม่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับวัฒนธรรมที่สองด้วย (cultural adaptation)⁶ โดยต้องแจ้งเจ้าของเครื่องมือวิจัยต้นฉบับ

ให้รับทราบด้วยว่าผู้วิจัยจะมีการดัดแปลงหรือปรับเครื่องมือ โดยเฉพาะภาษาที่ใช้ให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมที่สอง ในขั้นตอนนี้อธิบายว่าผู้แปลควรเป็นผู้ที่เข้าใจในเนื้อหาและรู้จักกลุ่มประชากรที่จะใช้เครื่องมือด้วย เพื่อให้มั่นใจว่าผู้แปลสามารถเลือกใช้ภาษาในการแปลได้อย่างเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบเครื่องมือวิจัยฉบับแปลโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Review of the translated version by reviewer) เป็นการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในการแปล ซึ่งบุคคลที่จะตรวจสอบเครื่องมือฉบับแปลนั้นไม่ควรเป็นบุคคลเดียวกับผู้แปลในขั้นตอนแรก ในทางปฏิบัติหากเป็นนักวิจัยอาจให้ผู้ร่วมวิจัยอื่นเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมในการแปลก็ได้ หากเป็นงานวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ควรเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของภาษาในการแปลก่อนจะให้ผู้แปลคนที่สองแปลย้อนกลับ

ขั้นตอนที่ 3 การแปลย้อนกลับ (Backward translation) จากภาษาเป้าหมายมาเป็นภาษาต้นฉบับ โดยผู้แปลย้อนกลับควรเป็นผู้ที่สามารถใช้ทั้งสองภาษาได้เป็นอย่างดี (bilingual person) แต่ต้องไม่ใช่บุคคลเดียวกันกับผู้แปลในขั้นตอนแรก และไม่เคยเห็นเครื่องมือวิจัยชุดต้นฉบับมาก่อน เพื่อลดอคติในการแปลย้อนกลับ และมีข้อเสนอแนะว่าขั้นตอนนี้ควรใช้ผู้แปลอย่างน้อย 2 คน⁷

ขั้นตอนที่ 4 การเปรียบเทียบเครื่องมือวิจัยชุดต้นฉบับกับชุดแปลที่ย้อนกลับ (Comparison of the original version and the back-translated version) เพื่อพิจารณาความเหมาะสมทั้งภาษาและวัฒนธรรม หากพบว่าข้อคำถามใดไม่เหมาะสมต้องวิเคราะห์ว่ามีปัญหาในการแปลขั้นตอนใด หากมีปัญหาในการแปลชุดต้นฉบับเป็นภาษาเป้าหมายให้เริ่มต้นขั้นตอนที่

หนึ่งใหม่ หากมีปัญหาในการแปลย้อนกลับก็ให้ทำใหม่นอกจากนี้การเปรียบเทียบเครื่องมือชุดแปลย้อนกลับกับชุดต้นฉบับ อาจทำโดยส่งเครื่องมือชุดแปลย้อนกลับไปให้เจ้าของเครื่องมือชุดต้นฉบับได้พิจารณาอีกครั้ง ซึ่งเป็นวิธีการที่ดีเพราะเจ้าของเครื่องมือชุดต้นฉบับจะให้ข้อคิดเห็นได้ว่าเครื่องมือชุดที่แปลนั้นมีความหมายใกล้เคียงกับเครื่องมือชุดต้นฉบับมากน้อยเพียงใด หากมีการแปลที่ผิดเพี้ยนควรมีการปรึกษากลางร่วมกันว่าจะปรับภาษาให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมที่สองอย่างไร ในทางปฏิบัตินักวิจัยควรพิจารณาว่าข้อคำถามใดบ้างเมื่อแปลย้อนกลับแล้วมีความหมายไม่ตรงกับต้นฉบับ หากพบข้อคำถามที่มีปัญหาดังกล่าว นักวิจัยควรนำข้อคำถามที่ไม่ชัดเจนนั้นกลับไปให้ผู้แปลคนแรกและผู้แปลย้อนกลับพิจารณาปรับแก้จนกว่าจะได้ข้อคำถามที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันมากที่สุด และเป็นข้อสรุปร่วมกัน อีกนัยหนึ่งหากเปรียบเทียบแล้วพบว่าเครื่องมือชุดต้นฉบับและชุดแปลย้อนกลับมีความเหมือนกันหรือเทียบเท่ากัน (equivalence) แสดงว่าเครื่องมือทั้งสองฉบับมีความหมายเหมือนกัน

ขั้นตอนที่ 5 การทดสอบเครื่องมือวิจัย (Pretest procedures) แม้ว่าเครื่องมือจะได้รับการแปลตามขั้นตอนอย่างเคร่งครัดแล้วก็ตาม แต่การนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญ เพราะจะช่วยให้ประเมินได้ว่าเครื่องมือชุดที่แปลนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ และผู้ตอบมีความเข้าใจข้อคำถามอย่างไร เพื่อพิจารณาว่าเครื่องมือสามารถนำไปใช้วัดในสิ่งที่นักวิจัยต้องการวัดได้จริง นอกจากนี้ นักวิจัยอาจสัมภาษณ์ผู้ตอบเพิ่มเติมว่า “คุณคิดว่าข้อคำถามนี้หมายถึงอะไร” หรือ “คุณมีข้อเสนอแนะอย่างไรต่อข้อคำถามนี้” เพื่อที่จะยืนยันว่าผู้ตอบเข้าใจความหมายแต่ละข้อตรงตามสิ่งที่ต้องการวัด และนำ

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปปรับปรุงเครื่องมือ
ชุดที่แปลให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (comprehensiveness)

เกณฑ์การพิจารณาความเหมือนหรือเทียบเท่ากัน เชิงวัฒนธรรม

นอกจากเทคนิคการแปลย้อนกลับที่กล่าวมา
ข้างต้นแล้ว นักวิจัยควรพิจารณาความเหมือนกันหรือ
เทียบเท่ากันเชิงวัฒนธรรมด้วย ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณา
ดังนี้⁸

1. ความเหมือนกันหรือเทียบเท่ากันด้านแนวคิด
(Conceptual equivalence) นักวิจัยต้องคำนึงถึง
เกณฑ์นี้เป็นลำดับแรกตั้งแต่ขั้นตอนการออกแบบ
วิธีวิจัยว่าแนวคิดหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษาเป็น
แนวคิดที่มีอยู่จริงในวัฒนธรรมของกลุ่มประชากรที่
จะศึกษา และเมื่อเลือกเครื่องมือก็ต้องพิจารณาว่า
เครื่องมือนั้นสามารถวัดแนวคิดหรือตัวแปรที่ต้องการ
ศึกษาในต่างวัฒนธรรมได้เหมือนกันหรือไม่ อย่างไร
เมื่อแปลเครื่องมือ ผู้แปลต้องพยายามหาคำในภาษา
เป้าหมายที่มีความหมายตรงกับคำในภาษาต้นฉบับ
ให้มากที่สุด ซึ่งปัญหาที่พบบ่อยก็คือในภาษาเป้าหมาย
ไม่มีคำเฉพาะที่มีความหมายตรงกับคำในภาษาต้นฉบับ
หรืออาจมีคำที่มีความหมายเดียวกันหลายคำ ซึ่งกรณีนี้
ผู้แปลจะต้องเลือกคำที่เหมาะสมมีความหมาย
สอดคล้องกับต้นฉบับมากที่สุด กรณีที่นักวิจัยต้องการ
วัดตัวแปรที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมและไม่เกี่ยวข้อง
โดยตรงกับวัฒนธรรม เช่น การจัดการอาการทางกาย
ของผู้ป่วย เป็นต้น การแปลจะไม่ยุ่งยาก แต่ถ้าสิ่งที่
นักวิจัยต้องการวัดเป็นนามธรรมและเกี่ยวข้องโดยตรง
กับความเชื่อหรือวัฒนธรรม อาจมีความยุ่งยากใน
การแปลบ้าง ตัวอย่างเช่น บทบาทการเป็นบิดามารดา
หรือทัศนคติในการเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งในสังคมตะวันตก
บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูเด็กไม่สามารถใช้การตีเพื่อ

อบรมสั่งสอนเด็กหรือลงโทษเด็กได้ หากบิดามารดา
หรือผู้เลี้ยงดูเด็กกระทำเช่นนั้นถือว่าเป็นการทารุณ
กรรมร่างกายเด็ก ในขณะที่สังคมไทยยังยอมรับกัน
ว่าการลงโทษเด็กด้วยการเฆี่ยนตีเป็นวิธีการอบรม
สั่งสอนเด็ก หากมีเหตุผลสมควรและไม่กระทำรุนแรง
เกินควร หากนักวิจัยนำเครื่องมือวัดทัศนคติในการ
เลี้ยงดูเด็กของวัฒนธรรมตะวันตกมาแปลและใช้ใน
งานวิจัยไทย จึงควรปรับข้อความหรือข้อความให้
สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย และเมื่อปรับข้อความ
แล้วต้องตรวจสอบให้มั่นใจว่ายังคงวัดแนวคิดหรือ
ตัวแปรเดิม มิฉะนั้นเครื่องมือจะไม่มีค่าตรง ทำให้
ผลการวิจัยที่ได้ไม่สามารถตอบคำถามการวิจัยได้

2. ความเหมือนกันหรือเทียบเท่ากันด้านเนื้อหา
(Content equivalence) เป็นการพิจารณาเนื้อหาของ
ข้อความแต่ละข้อให้ตรงประเด็นหรือมีความเหมาะสม
กับปัญหาการวิจัยที่ต้องการศึกษาในแต่ละวัฒนธรรม
ยุคและคณะ⁹ พบปัญหาในการแปลเครื่องมือภาษาอังกฤษ
เป็นภาษาจีน ซึ่งมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การปฏิบัติ
บางอย่างในวัฒนธรรมตะวันตก เช่น การสวมกอด
แสดงความรัก ไม่ใช่การแสดงออกของคนจีนโดยทั่วไป
ดังนั้นหากต้องการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความรักใน
คนจีนก็ต้องปรับข้อความโดยใช้พฤติกรรมการ
แสดงออกอื่นที่เป็นที่ยอมรับในสังคมจีนแทนการ
สวมกอด

3. ความเหมือนกันหรือเทียบเท่ากันด้าน
ความหมาย (Semantic equivalence) เป็นการพิจารณา
ว่าเครื่องมือชุดที่แปลมีการคงไว้ซึ่งความหมายหรือ
สำนวนในแต่ละข้อความตรงกับกับเครื่องมือชุด
ต้นฉบับ จากประสบการณ์การแปลเครื่องมือวิจัยของ
ผู้เขียนร่วมกับการทบทวนรายงานการวิจัยทางการ
พยาบาล พบว่าการแปลเครื่องมือวิจัยจากภาษาหนึ่ง
มาเป็นภาษาหนึ่งมีความยุ่งยากหลายประการ

เนื่องจากแต่ละภาษามีไวยากรณ์และโครงสร้างรูปประโยคที่ต่างกัน นอกจากนี้แต่ละพื้นที่ยังมีภาษาท้องถิ่น สำนวน คำแสดง หรือคำพูดที่ใช้เฉพาะกลุ่มแตกต่างกัน 9 -10 จึงมีผลต่อการเลือกใช้คำของผู้แปลและความหมายของข้อความหรือประโยคที่แปลตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความเหมือนหรือเทียบเท่าด้านความหมายในการแปลเครื่องมือวิจัย¹¹ เช่น

ข้อความภาษาอังกฤษ “Give children an inch and they’ll take a mile”

ข้อความที่แปลเป็นภาษาไทย “เมื่อให้เด็กคืบ เด็กก็จะเอาศอก”

หรือ ข้อความภาษาอังกฤษ “The less children know, the better off they are”

ข้อความที่แปลเป็นภาษาไทย “ยิ่งเด็กรู้น้อยเท่าไร เขาก็จะยิ่งดีเท่านั้น”

จากตัวอย่างข้างต้นข้อความมีลักษณะเป็นสำนวน หากแปลตรงตัว (literal translation) อาจทำให้ผู้อ่านไม่เข้าใจ ดังนั้นผู้แปลควรปรับข้อความให้ใกล้เคียงและสอดคล้องกับสำนวนไทยมากที่สุด เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ เช่นเดียวกับข้อความเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกก็เป็นข้อความที่แปลยาก เนื่องจากภาษาอังกฤษมีคำคุณศัพท์ (adjective) ที่หลากหลายซึ่งแม้จะมีความหมายต่างกัน แต่ก็ใกล้เคียงกันมาก เช่น upset, frustrated, irritated, moody เป็นต้น เมื่อแปลเป็นภาษาไทยอาจมีหลายคำให้เลือกใช้ทั้งคำว่า “ผิดหวัง” “ท้อแท้” “หงุดหงิด” “คับข้องใจ” “อึดอัด” หรือ “ระคายเคือง” ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ นอกจากนี้คำเหล่านั้นก็อาจมีได้หลายความหมายเช่นกัน ทำให้ผู้แปลตัดสินใจยากว่าจะเลือกใช้คำใด อย่างไรก็ตาม ผู้แปลต้องเลือกใช้คำที่คงไว้ซึ่งความหมายหรือสำนวนในแต่ละข้อความของเครื่องมือชุดต้นฉบับมากที่สุด

รวมทั้งใช้ภาษาที่เป็นธรรมชาติและเป็นที่ยอมรับของผู้ใช้ภาษานั้น เช่นเดียวกับข้อความที่มีคำวิเศษณ์เกี่ยวกับเวลา เช่น always, usually, often, sometimes, rarely, and never ก็อาจทำให้มีปัญหาในการแปล ผู้แปลส่วนใหญ่จะแปลเป็นภาษาไทยว่า “เป็นประจำ” “สม่ำเสมอ” “บ่อยครั้ง” “บางครั้ง” “นาน ๆ ครั้ง” และ “ไม่เคยเลย” ตามลำดับ แต่ผู้แปลบางคนอาจเรียงลำดับและใช้คำที่แตกต่างออกไป เช่น แปลว่า “สม่ำเสมอ” “เป็นประจำ” “บ่อยครั้ง” “บางเวลา” “ไม่บ่อย” และ “ไม่เคย” ดังนั้นผู้แปลจะต้องมีคำอธิบายที่ชัดเจนว่าแต่ละคำหมายความว่าอย่างไร นอกจากนี้ข้อความที่มีคำปฏิเสธซ้อนปฏิเสธก็เป็นอีกลักษณะหนึ่งที่ผู้แปลควรให้ความสนใจ เนื่องจากอาจทำให้ผู้อ่านหรือผู้ตอบแบบสอบถามสับสนได้ เช่น ข้อความ “ฉันไม่เคยที่จะไม่ยุติธรรมกับคนอื่นเลย” กรณีนี้ผู้แปลควรปรับข้อความเป็น “ฉันยุติธรรมกับคนอื่นเสมอ” เพื่อให้เข้าใจง่าย

4. ความเหมือนกันหรือเทียบเท่ากันด้านเทคนิค (Technical equivalence) เกณฑ์นี้เกี่ยวข้องกับวิธีการรวบรวมข้อมูล กล่าวคือในการรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือที่แปลมาควรใช้วิธีเดียวกันกับเครื่องมือต้นฉบับ เช่น ใช้วิธีให้กลุ่มตัวอย่างตอบด้วยตนเอง หรือใช้วิธีการสัมภาษณ์ เป็นต้น ซึ่งวิธีการดังกล่าวต้องไม่กระทบต่อผลการวิจัยในกลุ่มประชากรที่จะศึกษา

5. ความเหมือนกันหรือเทียบเท่ากันด้านเกณฑ์ (Criterion equivalence) เกณฑ์นี้หมายถึงการแปลผลข้อมูลที่วัดได้จากเครื่องมือที่แปลควรใช้หลักการหรือเกณฑ์เดียวกัน เช่น แปลผลโดยเปรียบเทียบกับค่าบรรทัดฐาน (norm) หรือเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานคะแนนจุดตัด (cutoff - score) ขึ้นอยู่กับประเภทของเครื่องมือว่าเป็นแบบวัดอิงกลุ่ม (norm - referenced measure) หรือ แบบวัดอิงเกณฑ์ (criterion - referenced

measure) สำหรับเครื่องมือวิจัยที่ได้รับการพัฒนามาอย่างดีและถูกนำไปใช้ในหลายกลุ่มประชากรและหลายวัฒนธรรมอาจมีการศึกษาหาค่าบรรทัดฐานหรือเกณฑ์คะแนนจุดตัดสำหรับแต่ละกลุ่มด้วย ดังนั้นเมื่อแปลเครื่องมือวิจัยมาใช้ในการวิจัยกับกลุ่มที่ต่างวัฒนธรรม ต้องคำนึงถึงเกณฑ์ที่จะใช้แปลผลข้อมูลด้วย

ตามหลักการแล้วการพิจารณาความเหมือนกันหรือเทียบเท่ากันเชิงวัฒนธรรมของเครื่องมือวิจัยควรยึดเกณฑ์ดังที่กล่าวมาข้างต้น แต่ในทางปฏิบัติเครื่องมือวิจัยชุดที่แปลอาจมีความเหมือนกันหรือเทียบเท่ากันกับเครื่องมือชุดต้นฉบับเพียงบางประเภทเท่านั้น¹ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการแปลเครื่องมือมาใช้ในการวิจัยข้ามวัฒนธรรม เกณฑ์การพิจารณาความเหมือนกันหรือเทียบเท่ากันของเครื่องมือวิจัยที่ได้รับการอ้างอิงและนำมาใช้มากที่สุด คือ ความเหมือนกันหรือเทียบเท่ากันด้านเนื้อหา (content equivalence) และด้านความหมาย (semantic equivalence)^{9-10,12} แต่นักวิจัยต้องไม่ลืมที่จะให้ความสำคัญกับความเหมือนกันหรือเทียบเท่ากันด้านแนวคิดเพราะเป็นตัวแปรที่นักวิจัยต้องการศึกษา

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ก่อนที่จะนำเครื่องมือวิจัยที่แปลไปใช้รวบรวมข้อมูล ควรนำเครื่องมือไปตรวจสอบคุณภาพคือความเหมือนหรือเทียบเท่ากับเครื่องมือต้นฉบับก่อนวิธีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยที่แปลมีหลายวิธี³ ดังนี้

1. การตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาเปรียบเทียบเครื่องมือชุดต้นฉบับและเครื่องมือชุดที่แปล ส่วนใหญ่จะเป็นการพิจารณาความเหมือนกันหรือเทียบเท่ากันด้านเนื้อหาและด้านความหมาย และให้

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความชัดเจนของภาษาและความเหมาะสมด้านวัฒนธรรม

2. การเปรียบเทียบคำตอบของกลุ่มตัวอย่างระหว่างเครื่องมือสองชุดกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สองภาษา (bilinguals) และ/หรือใช้ภาษาเดียว (monolingual) โดยนำคะแนนสองชุดที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ ซึ่งอาจใช้วิธีการวิเคราะห์รายข้อ (item analysis) หรือใช้สถิติ Kappa เพื่อประเมินความตรงกันของคำตอบรายข้อ (item – to – item agreement)

3. การตรวจสอบความเที่ยงและความตรงของเครื่องมือชุดที่แปลเปรียบเทียบกับเครื่องมือชุดต้นฉบับ หากเครื่องมือชุดที่แปลมีความตรงและความเที่ยงใกล้เคียงกับเครื่องมือชุดต้นฉบับก็เป็นสิ่งบ่งชี้ว่าเครื่องมือมีความเหมือนหรือเทียบเท่ากันด้วย ซึ่งเครื่องมือชุดที่แปลอาจจัดเป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นใหม่จึงควรมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่ยอมรับได้ตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป¹³ นอกจากนี้หากเครื่องมือชุดต้นฉบับมีการวิเคราะห์ปัจจัย (factor analysis) เพื่อประเมินความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) มาก่อน นักวิจัยควรตรวจสอบความตรงของเครื่องมือชุดที่แปลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ปัจจัยด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะการนำไปใช้ในการวิจัยทางการแพทย์

จากประสบการณ์ในการแปลเครื่องมือวิจัยภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย เพื่อนำมาใช้กับงานวิจัยในบริบทของสังคมไทย ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ในการวิจัยทางการแพทย์ ดังนี้

1. การคัดเลือกเครื่องมือวิจัยที่จะแปล ในเบื้องต้นนักวิจัยต้องพิจารณาเลือกเครื่องมือที่มีคุณภาพ โดยเป็นเครื่องมือที่ได้มาจากระบบการพัฒนาที่ดี มีแนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบของการพัฒนา มีหลักฐานแสดงถึง

คุณภาพของเครื่องมือทั้งความตรงและความเที่ยง ใช้วิธีการเก็บข้อมูลไม่ยุ่งยากหรือซับซ้อน และมีเกณฑ์การแปลผลชัดเจน เพื่อให้แน่ใจว่าเครื่องมือที่แปลเป็นภาษาไทยจะมีความเหมือนหรือเทียบเท่ากับเครื่องมือต้นฉบับในด้านแนวคิด ด้านเทคนิคและด้านเกณฑ์

2. การคัดเลือกผู้แปล ทั้งผู้แปลเครื่องมือชุดต้นฉบับและผู้แปลย้อนกลับควรมีความรู้และทักษะในการแปลเครื่องมือ ซึ่งแมกซ์เวลล์¹⁴ ได้เสนอแนะว่า ผู้แปลที่เหมาะสมควรมีคุณสมบัติ 5 ประการ คือ 1) มีความรู้ในภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี 2) มีความรู้ดีเลิศในภาษาเป้าหมายที่ต้องการแปล 3) มีประสบการณ์ทั้งด้านภาษาและวัฒนธรรมของทั้งสองประเทศ 4) มีประสบการณ์กับประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการศึกษา และ 5) มีทักษะในการพัฒนาเครื่องมือ ทั้งนี้ นักวิจัยควรคำนึงถึงจำนวนของผู้แปลด้วย ซึ่งมีข้อเสนอแนะว่าให้ใช้ผู้แปลเป็นกลุ่มอย่างน้อย 2 คนขึ้นไป เพื่อจะได้เปรียบเทียบผลการแปลและร่วมกันหาข้อสรุป

3. การแปล ในการแปลเครื่องมือวิจัยต้นฉบับจากภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย ผู้แปลควรเลือกใช้ประโยคที่สั้นและมีคำกริยาตัวเดียว ใช้ประโยค active voice แทน passive voice ใช้คำนามแทนสรรพนาม หลีกเลี่ยงการใช้คำวิเศษณ์ คำบุพบทหรือคำอธิบายที่คลุมเครือ และหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาวิชาการหรือภาษาที่เป็นทางการ ซึ่งประชาชนทั่วไปไม่คุ้นเคย นอกจากนี้ ควรคำนึงด้วยว่าผู้แปลย้อนกลับ (back translator) จะสามารถแปลย้อนกลับมาได้หรือไม่ ดังนั้นผู้แปลเครื่องมือฉบับต่างประเทศเป็นฉบับภาษาไทยในขั้นตอนแรก ควรเลือกใช้คำที่มีความหมายตรงกับภาษาดั้งเดิมมากที่สุด แม้ว่าคำที่เลือกใช้ในเบื้องต้นนั้นอาจไม่มีความไพเราะและเข้าใจยากก็ตาม และคงไว้ซึ่งรูปแบบไวยากรณ์ที่ข้อความนั้นใช้ จากนั้นค่อยมาปรับเนื้อหาบางอย่างให้เข้ากับวัฒนธรรมของไทย

อีกครั้ง (cultural adaptation) ก่อนนำเครื่องมือนั้นไปใช้จริง

4. การทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยควรนำเครื่องมือที่ผ่านการแปลแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรกลุ่มเป้าหมาย เพื่อทดสอบความเข้าใจในการตอบข้อคำถามของผู้ตอบ หากผู้ตอบเข้าใจไม่ตรงประเด็นอาจต้องนำเครื่องมือหรือข้อคำถามที่มีปัญหานั้นมาปรับแก้ไขอีกครั้ง ซึ่งในการทดลองใช้นี้ หากเป็นไปได้ควรทดลองกับผู้รู้สองภาษา (bilingual persons) โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย โดยให้กลุ่มย่อยที่หนึ่งตอบเครื่องมือชุดต้นฉบับ กลุ่มย่อยที่สองตอบเครื่องมือชุดแปล และกลุ่มย่อยที่สามตอบ ทั้งสองฉบับ จากนั้นนำคำตอบของแต่ละกลุ่มมาเปรียบเทียบกัน ซึ่งคำตอบของทั้งสามกลุ่มไม่ควรแตกต่างกัน

5. การจัดทำเครื่องมือวิจัยฉบับสุดท้ายภายหลังการแปล นักวิจัยควรจัดทำเครื่องมือฉบับสุดท้ายและเอกสารประกอบอย่างเป็นระบบและพร้อมใช้งาน เช่น สรุปข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องมือชุดแปลกลับ สรุปปัญหาที่พบในการแปล รวมทั้งคำอธิบายการใช้เครื่องมือ ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ทดลองใช้เครื่องมือ

สรุป

ในการแปลเครื่องมือวิจัยเพื่อใช้ในการวิจัยข้ามวัฒนธรรม นักวิจัยควรให้ความสำคัญกับเทคนิคการแปล โดยเลือกใช้เทคนิคการแปลแบบย้อนกลับจะดีกว่าการแปลขั้นตอนเดียว และควรพิจารณาเลือกผู้แปลที่มีความเชี่ยวชาญทั้งสองภาษาและคุ้นเคยกับทั้งสองวัฒนธรรม รวมทั้งมีประสบการณ์ในการแปลเครื่องมือวิจัยมาแล้ว และเมื่อเสร็จสิ้นการแปลแต่ละขั้นตอนควรมีการตรวจสอบคุณภาพของการ

แปล โดยเปรียบเทียบความเหมือนหรือเทียบเท่ากัน (equivalence) ของเครื่องมือชุดที่แปลกับเครื่องมือชุดต้นฉบับ นอกจากนี้ก่อนนำเครื่องมือที่แปลไปใช้ นักวิจัยต้องตรวจสอบคุณภาพทั้งความตรงและความเที่ยงของเครื่องมือชุดที่แปลด้วย เพื่อให้เครื่องมือวิจัยมีคุณภาพเพียงพอ สามารถวัดสิ่งที่ต้องการศึกษา ได้จริงทำให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือและสามารถอ้างอิงสู่ประชากรกลุ่มเป้าหมายได้

เอกสารอ้างอิง

- Varricchio CG. Measurement issues concerning linguistic translations. In: Frank-Stromborg M, Olsen SJ, editors. **Instruments for clinical health-care research**. 2nd ed. Sudbury, MA: Jones and Bartlett Publishers; 1997. p. 54-63.
- Maneesriwongkul W. Instrument translation in cross-cultural research. **Thai J Nurs Res** 2002; 6(1): 104-12.
- Hilton A, Skrutkowski M. Translating instruments into other languages: Development and testing processes. **Cancer Nurs** 2002; 25(1): 1-7.
- Maneesriwongkul W, Dixon JK. Instrument translation process: A method review. **J Adv Nurs** 2004; 48(2): 175-86.
- Brislin RW. Back-translation for cross-cultural research. **J Cross-Cult Psychol** 1970; 1(3):185-216.
- Jones EG. Translation of quantitative measures for use in cross-cultural research. **Nurs Res** 1987; 36(5): 324-27.
- Jones EG, Kay M. Instrumentation in cross-cultural research. **Nurs Res** 1992; 41(3): 186-88.
- Flaherty JA, Gaviria FM, Pathak D, Mitchell T, Wintrob R, Richman JA, et al. Developing instruments for cross-cultural psychiatric research. **J Nerv Ment Dis** 1988; 176(5): 257-63.
- Yu DSF, Lee DTF, Woo J. Issues and challenges of instrument translation. **West J Nurs Res** 2004; 26(3): 307-20.
- Willgerodt MA, Kataoka-Yahiro M, Kim E, Ceria C. Issues of instrument translation in research on Asian immigrant populations. **J Prof Nurs** 2005; 21(4): 231-39.
- Milner, JS. **The child abuse potential inventory: Manual**. 2nd ed. Webster, NC: Psytec; 1986.
- Son GR, Zauszniewski JA, Wykle ML, Picot SJF. Translation and validation of caregiving satisfaction scale into Korean. **West J Nurs Res** 2000; 22(5): 609-22.
- Nunally, JC. **Psychometric theory**. 2nd ed. New York: McGraw-Hill; 1978.
- Maxwell B. Translation and cultural adaptation of the survey instruments. In: Martin MO, Kelly DL, editors. **Third International Mathematics and Science Study (TIMSS) Technical Report, Volume I: Design and Development**. Chestnut Hill, MA: Boston College; 1996. Chapter 8. p. 1-10.

Instrument Translation for Cross-Cultural Research: Technique and Issues to be Considered

Nantaga Sawasdipanich, Ph.D.*

Sujitra Tiansawad, D.S.N.**

Abstract: Instrument translation for cross-cultural research aimed at obtaining the translated instrument with cultural equivalence. Presently, many instruments developed in the Western countries were translated and used in Thai nursing researches that are different in language and culture. Problems and issues regarding instrument translation process were not presented. In addition, different techniques were employed in translating the instruments among existing nursing research. However, the back-translation technique is widely recommended since such technique provided the examination of translating quality. Therefore, this paper described the back-translation procedures, criteria for considering the cultural equivalence, how to test the psychometric properties of the translated version, and recommendations for instrument translation in order to retaining the meaningful ways and achieving the Thai culture appropriateness.

Thai Journal of Nursing Council 2011; 26(1) 19-28

Keywords: Instrument translation, Cross-cultural research, Psychometric properties

*Instructor, The Thai Red Cross College of Nursing

**Associate Professor, Faculty of Nursing, Chiang Mai University